

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 317. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992357967152/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

til at foretage Skridtet. Han opholdt sig i Köln og holdt Forelæsninger, paa samme Tid som han paa alle mulige Steder: i Köln, Paris, Würzburg, München o. s. v. ansøgte om en fast Ansættelse. «Paa ret klækkelige Vilkaar,» skriver han i Juni 1804, «var jeg endog gaaet til Moskvá eller Dorpat. Dog,» siger han, «vilde jeg foretrække Rhinen.» Mon fordi Egnen der var katolsk? Nej. «Laksen er her uovertræffelig, ligeledes Kræbsen, desuden Vinen.» Da han senere afgjort gik over til Katolicismen, var Metternichs pekuniære Tilbud den afgørende Bevæggrund. Laks, Krebs og Vin lod han sig da bringe til Østerrig. Nu blev han som rasende over Skriftet om Winckelmann; han udtalte sig med grænseløs Foragt derom. Men morsomst er det dog at se, hvorledes dette lille Arbejde faldt som en Bombe ned mellem de rigtige politiske Reaktionære i Wien. Gentz nærmede sig allerede da det Standpunkt, hvorpaa han stod, da han 1814 skrev til Rahel, at han var bleven «uendelig gammel og uendelig slet», og som han karakteriserede saaledes: «Jeg maa skildre Dem den Skikkelse, min Verdensforagt og min Egenkærlighed nu har antaget. Jeg sysler, saasnart jeg blot kan kaste Pennen, aldrig med Andet end med Indretningen af mine Værelser, og studerer uden Afbrydelse paa, hvorledes jeg kan skaffe mig bestandig flere Penge til Møbler, Parfumer og enhver Forfinelse i saakaldt Luksus. Min Appetit til Maden er desværre borte. I dette Fag driver jeg endnu kun Frokosten med nogen Interesse.»

Til sin værdige Ven, Adam Müller, skriver Gentz i 1805 som følger:

«Hvad der har slaact mig overordenligt i Deres Brev, det er Deres Dom over Goethes to nyeste Produkter. Jeg kender dem begge, men havde ikke vovet at udtale mig saaledes om dem. At jeg tænker om dem som De, kun endnu mindre gunstigt, vil jeg ikke nægte. Noterne til *Rameau* er kun flove og platte. Endnu den Dag idag at vaase saaledes om Voltaire og d'Alembert, er dog virkelig ikke en Goethe tilladt. Afhandlingerne om Winckelmann er ateistiske. Et saa bittert, lumsk Had til Kristendommen havde jeg aldrig tiltroet Goethe, om jeg end fra denne Side længe ventede mig meget Ondt af ham. Hvilken uanstændig, cynisk, faunagtig Glæde synes han ikke at have følt ved den Opdagelse, at W. egentlig var «en født Hedning», og af den Grund har været saa ligegyldig overfor alle kristelige Religions-

partier. Nej! fra disse to Bøger rejser Goethe sig i mit Omdømme ikke saa let igen.»*)

Goethes Afhandling naaede altsaa lige til sin Adresse, og Romantikerne fornemte som et Slag i Ansigtet i det Øjeblik, Goethe stillede sig imod deres Kunstbetragtning.

Ved den Naturopfattelse, som svarer til denne Betragtning af Kunsten, maa vi endnu dvæle. Naturskildringen drager, som baade Goethe og Caroline antydede, i *Sternbald* Interessen bort fra Personer og Handling.

Det er tidligere meddelt, hvorledes Rousseau genopdagede Naturfølelsen. Som Sainte-Beuve etsteds har sagt i Anledning af Rousseaus Par Ord om den Svale, der byggede Rede paa hans første Hjem: »Denne Svale var det, som i Literaturen spaaede Sommerens Komme.» Denne Naturfølelse gaar, som ligeledes paavist, igen i *Werther*. Den Omdannelse, den nu undergik, var den, at Naturbetragtningen, der hos Rousseau havde været *følsom*, hos Romantikerne blev *fantastisk*. Derfor deres Tilbagesøgen til Legender og Æventyr, til Folkeovertroen med alle dens Alfer og Kobolder. Goethe havde sagt:

Naturen har hverken Kærne eller Skæl, Ret eller Vrang,
Alt er den paa én Gang.

Romantikerne vilde kun holde sig til Kærnen, til det hemmelighedsfuldt Inderlige, som de søgte at faa frem, efter først at have lagt det ind. Det anelsesfulde Sind spejlede sig i Naturen og saa lutter Anelser. Tieck dannede som bekendt Ordet *Wald-einsamkeit* (Vennerne paastod, at det maatte hedde *Waldeseinsamkeit*). Romantiken raabte med skælvende Stemme ind i Skovensomheden, og Ekko bragte den lutter skælvende Genklang tilbage.

Alexander v. Humboldt har vist, hvorledes Oldtidens Mennesker egenlig kun fandt Skønhed i Naturen, forsaavidt den var smilende, venlig og Menneskene *nyttig*. Omvendt Romantikerne: For dem er Naturen uskøn, forsaavidt den er nyttig, og de finder den skønnest i dens Vildhed, eller naar den indjager uvis Angst. Nattens og Bjerggrubernes Mørke, den Ensomhed, i hvilken den paniske Skræk berører Sindet med sin Gysen, er Romantikerens

*) *Briefwechsel zwischen Goethe und Adam Müller*. 48.